

בס"ד, כ"ג אלול תשפ"ב

19 בספטמבר 2022

תיק 82098

פסק דין

ובין

בעניין שבין

1. השומר שניתן לו הכסף לשמירה

אשה שהפקידה סכום כסף לשומר

2. החברה השייכת לשומר

א. רקע

בתאריך כ"ו אב תש"ף 16.8.20 היו בידי התובעת (להלן: **הנתבעת**) 15,100 ₪ במזומן. היא לא רצתה להפקיד סכום זה בחשבון הבנק שלה, לטענתה בשל עיקול שהוטל על חשבונה. התובעת פנתה מיוזמתה לנתבע (להלן: **הנתבע**) וביקשה ממנו שישמור עבורה על הכסף. הנתבע הסכים לכך ואף הוסיף שבכוונתו להשקיע את הכסף בחברה שבבעלותו והכסף עתיד לתת פירות, ולכן הוא מוכן לשלם לה עשרה אחוז רווח מהסכום שהיא מפקידה בידיו, לכל שנה. לא נערך ביניהם היתר עיסקא. הוסכם על הצדדים שהתובעת תוכל לקבל את כספה בכל עת שתרצה, ובלבד שתודיע כחודש או חודשיים מראש על כך. הנתבע חתם על מסמך שבו נאמר:

בס"ד

יום א', 16.8.20

קיבלתי מ[הנתובעת] סך של _____ (ההשמטה במקור) מתחייב להמציא חשבונית של הסכום הנ"ל. הסכום הנ"ל הינו עבור השקעה בחברת _____ (ההשמטה במקור) ומופקד ככספי פיקדון בלבד.

ועל זאת באתי על החתום,

₪ 4,600 + ₪ 10,500

[שם הנתבע וחתימת ידו].

בהמשך, התובעת העבירה לידי הנתבע סכומים נוספים בכסף מזומן וכן על ידי המחאות (רוב המחאות הושארו פתוחות, ולא נכתב בהן לפקודת מי יינתן הכסף, יצויין שישנן שתי המחאות שנכתבו לפקודת הנתבע וכתוב עליהן "למוטב בלבד", אם כי הנתבע טוען שלא עשה בהן כל שימוש, וכפי שיוסבר להלן).

עמוד 1 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org bitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

לנתבע יש חברה בע"מ בבעלותו (להלן: **הנתבעת**). כיום אין לחברה עובדים נוספים, לטענת שני הצדדים, הצדדים חתמו על חוזה המסכם באופן מלא את תנאי ההסכם. אולם, לטענתם בשלב מסויים שני הצדדים איבדו את החוזה, ולכן חוזה זה לא הוגש לבית הדין.

לטענת הנתבע, הנתבעת עוסקת בפיתוח תוכנות שונות, תוך היעזרות בחברת פיתוח אמריקאית. כוונתו של הנתבע הייתה לשלם לחברה האמריקאית באמצעות הכסף שקיבל מהתובעת. לטענת הנתבע הוא העדיף שלא להכניס את הכסף של התובעת לחשבון של הנתבעת, אלא לחשבון של אותו באחד הבנקים בארה"ב, וזאת במטרה לחסוך את העמלות שבנק ישראלי זכאי לגבות מן הכספים העוברים דרך החשבון של הנתבעת, ומשם לשלם לחברה האמריקאית את המגיע לה.

בשלב מסויים פנתה התובעת אל הנתבע בבקשה לקבל את כספה בחזרה. הנתבע סירב לשלם, והסביר שאין לנתבעת כסף או נכסים.

תמצית המחלוקת בין הצדדים היא מי חייב לתובעת את הכסף, הנתבע או הנתבעת, וכן מהו סכום החוב המדויק לאור העובדה שבוצעו מספר העברות כספים בין הצדדים.

התובעת ניסתה לקבל את כספה בחזרה מן הנתבע בדרכים שונות. משראתה שחפצה אינו עולה בידה, הדפיסה כרוזים שבהם נאמר שהנתבע הוא נוכל שעל הציבור להזהר מפניו. בשל פעילות זו טוען הנתבע שגם אם היה חייב לתובעת סכום כלשהו, הרי שעתה הוא פטור ממנו, וזאת מפני שלפי חוק איסור לשון הרע, פרסום זה מחייב את התובעת לשלם לו 50,000 ₪ בלא הוכחת נזק. התובעת ביקשה לדחות את התביעה הנגדית כפי שיפורט לקמן.

שלושת הצדדים חתמו על הסכם בוררות של בית דין זה. נערכו שני דיונים בבית הדין בתאריכים י"א תמוז תשפ"ב (10.7.22) וי"ז אב תשפ"ב (17.8.22).

ב. טענות התובעת

1. הנתבע באופן אישי התחייב שהכסף יוחזר לי, ולכן הוא אישית חייב לי את הכסף. גם אם הבנתי שבכוונתו לעשות עסקים ורווחים מהכסף שלי, ולכן הבטיח שייתן לי עוד עשרה אחוז רווח בשנה, עדיין אחרי הכל הוא זה שלווה ממני והוא אישית חייב לשלם לי.
2. נתתי לו הלוואה בסך 58,000 ₪ והוא החזיר לי עד כה סך 14,500 ₪. לכן הוא עדיין חייב לי 43,500 ₪ (כך טענה התובעת בדיון בבית הדין. בכתב התביעה וכן בדוא"ל ששלחה טענה התובעת שסכום התביעה גבוה יותר, נושא זה יידון להלן).
3. לא פרסמתי על הנתבע דברי לשון הרע. מה שאירע הוא כך: בשל המצוקה הנוראה שהנתבע הוביל אותי אליה, הייתי מוכרחת ללחוץ עליו לשלם את חובו ולכן הדפסתי מספר כרוזים ואיימתי עליו שאפרסם אותם. כדי להראות לנתבע שהאיום רציני ולהניע אותו לשלם את חובו, נתתי לו כרוז אחד או שניים.

עמוד 2 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org 580120780 'ע"ר מס' 580120780 beidtin@erezhemdah.org

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

ג. טענות הנתבע

1. הכסף של התובעת הופקד כאמור בחשבון של אשתי בארה"ב והוא עדיין נמצא בחשבון. אלא שהחשבון ננעל על ידי הבנק מפני שבשגגה הפקדתי לחשבון המחאה שכבר נפדתה (המחאה שאינה קשורה לתובעת), וכדי לשחרר אותו על אשתי לנסוע לארה"ב ולהגיע לבנק.
2. באופן אישי איני חייב לתובעת דבר, ההלוואה ניתנה לנתבעת, וכך נאמר בחוזה ההלוואה. ולכן ניתן לבוא בטענות רק לנתבעת.
3. לנתבעת אין כסף לשלם ולא נכסים לגבות מהם.
4. הבטחתי לה שתוך חודש-חודשיים היא תקבל את כספה כי תכננתי לסיים לפתח ומיד להוציא את התוכנה (פרוטוקול של הדיון הראשון, עמ' 5 שורה 29).
5. בדיון הראשון הנתבע אמר שהתובעת נתנה לו 52,000 ₪ וקיבלה בחזרה סך 14,500 ₪, ולכן נשאר חוב רק בסך 37,500 ₪.
6. לאחר הדיון הראשון טען הנתבע: קיבלתי מהתובעת שתי המחאות על סך 10,000 ₪ שהוחזרו לה וכלל לא פדיתי אותן, ולכן יש להפחית סכום 20,000 ₪ מהחוב.
7. עוד טען הנתבע: אחת ההמחאות בסך 10,000 ₪ (הני"ל) נרשמה פעמיים ולכן יש להפחית 10,000 ₪ מהסכום של התביעה.
8. תביעה נגדית: התובעת פרסמה עליי דברי לשון הרע, ועל פי חוק לשון הרע עליה לשלם לי 50,000 ₪ ללא הוכחת נזק. מדובר בכרוז לא נעים, ופרסומו היה כרוך במבוכה רבה עבורי, וגרם לי בושה גדולה ועלבון. התובעת טענה שלא פירסמה את הדברים ברבים אלא רק במעטפה סגורה ליד ביתי, אך אפילו אילו דבריה נכונים והכרוז לא פורסם על לוחות המודעות, עצם הבאת הכרוז לבית הדפוס מהווה סיפור דברי לשון הרע למדפיס. כמו כן, הנחת הכרוז ליד ביתי, מאפשרת לבני ביתי להיחשף לתוכן הכרוז (דבר הגורם במבוכה ובושה גדולה), וגם דבר זה מהווה פרסום דברי לשון הרע.
9. בנוסף, התובעת רימתה אותי וכאשר הביאה לי את הכסף סיפרה לי שבכוונתה לקנות ממני יחידת דיור אולם לאחר מכן בחרה לא לקנות אלא להשקיע את הכסף בחברה. אמנם הדברים לא הגיעו לידי חתימת חוזה, אך בכל זאת יש להטיל על התובעת תשלום בגין מעשיה, והפרת התחייבותה. (למרות שלא טען כך בדיון הראשון, טען הנתבע דברים אלו בדוא"ל ששלח בתאריך כ"א תמוז תשפ"ב, 20.7.22).

ד. נושאי הדיון

1. גביית הקרן בשטר שיש בו ריבית
2. למי ניתנה ההלוואה
3. טענת ההסתמכות וטענות נוספות
4. גובה ההלוואה
5. חוק איסור לשון הרע

עמוד 3 מתוך 25

6. הוצאות משפט

ה. החובה לשלם את הקרן בשטר חוב שיש בו ריבית

במקרה שלפנינו התובעת הלווה בריבית בלא היתר עיסקא. כעת התובעת מבקשת מן הנתבע לשלם לה את הקרן, ויש לבחון האם הלווה חייב להחזיר את ההלוואה במצב זה.

הפוסקים דנו במקרה שבו נכתב שטר חוב אחד הכולל בתוכו את הקרן והריבית יחד באופן שעלול ליצור בלבול ולגרום לגביית הקרן והריבית כאחד: הרמ"א (חו"מ נב א) מביא שיטה הסבורה שבמצב זה קונסים את המלווה ומונעים ממנו לגבות אפילו את הקרן, ומאידך, פוסקים רבים אחרים (ראו שם שולחן ערוך וש"ך ועוד) סבורים שגם במצב זה המלווה זכאי לגבות את הקרן. במקרה שלפנינו לכל השיטות הלווה חייב לשלם את הקרן למלווה, שהרי ברור שהקרן נכתבה בנפרד מן הריבית (שהרי הריבית הייתה 10% לכל שנה ושנה, ובמצב זה אין אפשרות לכתוב את החוב כסכום אחד שכולל בתוכו את הקרן והריבית) ולכן מוסכם שהלווה אינו יכול להיפטר מכוח טענה זו (לא נרחיב כאן בשאלה של הלוואה בריבית לחברה בע"מ).

לסיכום, יש חובה להחזיר את הכספים שניתנו כהלוואה, למרות שלא נעשה היתר עיסקא.

ו. למי ניתנה ההלוואה?

אחת המחלוקות העיקריות בין הצדדים היא האם הנתבע הוא הכתובת לתביעה, או שמא הנתבעת היא הכתובת.

דיון: אין ספק שההלוואה ניתנה מידי התובעת אל ידי הנתבע, אולם, השאלה היא האם הנתבע היה נציג של הנתבעת.

אילו הוצג בפנינו החוזה המלא שעליו חתמו הצדדים, אזי היה ניתן להכריע בקלות בשאלה זו, שהרי החתימה על החוזה מחייבת אפילו את מי שלא הבין אותו (שולחן ערוך חו"מ סא, יג).

למעשה, הנתבע טוען שהיה כתוב בחוזה שהנתבעת היא שלוותה את הכסף, וכן לטענתו החוזה נחתם על ידי חותמת החברה, לכן לא ניתן לחייב את הנתבע עצמו כלוה. התובעת לא הוכיחה שדבריו שגויים, לכן לכאורה לא ניתן לחייב את הנתבע עצמו כלוה, הואיל וכלל נקוט בידינו 'המוציא מחברו עליו הראייה' (בבא קמא מו ע"א). אמנם אחד הדיינים העיר שגם הנתבע לא הוכיח את דבריו, והוא מודה בחוב אלא שלטענתו החוב הוא של הנתבעת, מה שכאמור לא הצליח להוכיח.

יש לציין שממסמכים שונים שהגישה התובעת עולה בבירור שהתובעת ידעה היטב על החברה של הנתבע, ושהנתבע משמש כנציג החברה בעסקיו עם התובעת. כך למשל במסמך הראשון שעליו חתם הנתבע (המסמך הובא לעיל) נאמר שהכספים מיועדים להשקעה בחברה ולא לנתבע עצמו, וכפי שהוזכר לעיל (אם כי יש לציין שעל המסמך מופיעה חתימתו של הנתבע עצמו, ולא חותמת של הנתבעת, וגם נאמר במסמך שהנתבע מאשר שקיבל כספים לשם השקעה בנתבעת, ולא נאמר שהנתבעת קיבלה את הכספים). בנוסף, יחד עם כתב התביעה הגישה התובעת תצלומים של מספר

עמוד 4 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org beitedin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

המחאות ולאחריהם צירפה התובעת מסמך שבו כתבה "בנוסף, מעבירה היום סכום של ... יועבר לידי חברת [הנתבעת]". כך גם נראה ממסמך שהוגש בהמשך שבו נאמר שהתובעת לקחה כספי הלוואה בסך של 20,000 ₪, ששם נאמר במפורש שההלוואה נערכה מול הנתבעת, ושבידי הנתבעת ישנם כספים שהפקידה התובעת (מעמדו של מסמך זה יידון להלן).

אולם אחד הדיינים העיר שגם מסמכים אלו אינם בהכרח ראיינה ניצחת לכך שהנתבע הסביר לתובעת בבחירות שהוא משמש כנציג החברה ולא פועל כאדם פרטי, ובהחלט ייתכן שהניח לה להבין שהם אותה יישות. בנוסף, כאמור, התובעת הציגה צילום של שתי המחאות, כל אחת בסך 10,000 ₪, ומופיע בהן שמו של הנתבע עצמו (על המחאות נכתב "למוטב בלבד"), ויש בכך חיזוק להנחה שההלוואה ניתנה לנתבע עצמו.

למעשה דייני ההרכב נחלקו בעניין זה. אחד הדיינים סבר שמאחר והנתבע לא הוכיח שההלוואה ניתנה לו אך ורק כנציג של הנתבעת, לכן יש לראותו כלווה ולחייבו, ואילו שאר דייני ההרכב סברו שכיוון שלא הוכח בבירור שהסכם ההלוואה נערך מול הנתבע באופן אישי לכן לא ניתן לחייבו בטענה שהוא נחשב ללווה. מכל מקום, גם לפי דבריהם, יש לחייב את הנתבע באופן אישי מטעמים אחרים, וכפי שיוסבר להלן.

לסיכום – לדעת רוב דייני ההרכב, לא הוכח שההסכם נעשה מול הנתבע ולכן אין לראותו כמי שלוה את הכספים בעצמו, ואילו לדעת אחד הדיינים יש בזה ספק, מפני שהנתבע קיבל (פיזית) את הכסף מידי התובעת, ולא הוכיח שההסכם נעשה מול הנתבעת.

ז. טענת ההסתמכות

כאמור, לדעת בית הדין, גם אם הסכם ההלוואה היה בין התובעת לבין הנתבעת, עדיין יש לנתבע אחריות אישית להשיב לתובעת את כספה מכמה סיבות. הראשונה היא ההסתמכות התובעת על הנתבע באופן אישי.

הנתבע הבטיח לתובעת שהכסף יהיה נזיל והיא תוכל לקבלו בכל עת שתרצה, ובלבד שתתריע על כך חודש או חודשיים מראש. נמצא שהתובעת בחרה להלוות לו את הכסף רק על סמך הבטחה זו. אילו הנתבע היה מזהיר אותה שייתכן שלא תוכל לקבל את הכסף, הייתה התובעת יכולה לחפש מקום אחר להשקיע בו את כספה.

על פי ההלכה (שו"ע חו"מ שו, ו, ראו עוד – חוקי התורה: פיצויי הסתמכות, סעיפים 5, 7) יועץ שידע שמסתמכים על דבריו, ובכל זאת יעץ עצה או נתן חוות דעת שגרמה נזק כספי, חייב לשלם על כך. כך למשל כותב הש"ך (חו"מ שו, יב):

היכא שאדם אחד מכר בהקפה על חוב כדרך הסוחרים ובא ראובן גם כן להקיף ממנו ובא זה ושואל לסוחר אחר אם ראוי זה להקיפו אם עשיר הוא. ואמר לו זה שהוא עשיר, ואח"כ נמצא שזה עני – פטור מהאי טעמא. ומכל מקום היכא שאמר לו חזי דעלך קסמכינא חייב בכולהו (ונראה לי הוא הדין היכא דמוכחא מילתא דעליה קסמיך)

עמוד 5 מתוך 25

כלומר, אם מלווה התלבט אם להלוות כסף ופלוני טען שידוע לו היטב שהלווה יוכל לעמוד בהחזר החוב, והמלווה נתן הלוואה ללווה ואז התברר שאין ביכולתו של הלווה לפרוע את החוב, אזי הדבר תלוי: אם ההלוואה לא ניתנה מתוך הסתמכות על דברי היועץ, היועץ פטור. לעומת זאת, אם הנסיבות מעידות שההלוואה ניתנה מתוך הסתמכות של המלווה על דברי היועץ, היועץ גרם נזק למלווה בכך שהטעה אותו ולכן עליו חייב לשלם למלווה את כל הכסף שהוצא על סמך דברי היועץ.

במקרה שלפנינו, לתובעת היה חשוב שהכסף יהיה נזיל והיא הסכימה להלוות רק על סמך המלצתו של הנתבע. שהרי ברור בנסיבות המקרה שהתובעת לא התכוונה לברר את יכולת החזר של החברה אצל שום אדם נוסף, וכן אין ספק שהנתבע ידע זאת בבהירות בשעה שיעץ לה. נמצא שהנתבע ידע היטב שהתובעת סומכת רק עליו לבדו. הנתבע הבטיח לה שכספה יהיה נזיל, בשעה שידע בהיותו הבעלים של הנתבעת שהוא מתכוון לעשות שימוש בכל הכסף ולכן לא בטוח שכאשר התובעת תבקש את הכסף הנתבעת תוכל להחזיר אותו.

בית הדין שאל את הנתבע מדוע לא הסביר לתובעת את הסיכונים, והנתבע השיב שהדבר ברור מאליו שישנם סיכונים שונים לכסף מושקע. איננו מקבלים טענה זו. כל המייעץ לחברו להשקיע מחוייב לפרט בפניו את כל הסיכונים הכרוכים בהשקעה. בוודאי שלא הייתה לנתבע כל רשות להבטיח שהכסף יוחזר תוך חודש-חודשיים, ולהשלותה כאילו כספה מצוי בידיים בטוחות.

הנתבע גם טען שתכנן לסיים את התוכנה ומיד להוציא אותה לשוק, כך שהעובדה שכעת אין לחברה כספים היא הפתעה בלתי צפויה. אך גם בדברים אלו אין מענה לשאלה מדוע מראש לא העמיד את התובעת על כך שקיים סיכוי שהיא לא תוכל לקבל את כספה בחזרה, במיוחד לאור הבטחתו שתקבל את כל כספה תוך חודש חודשיים ממועד בקשתה למשוך את ההשקעה, שהרי בהחלט יכול היה לדעת שלא תמיד דברים מתנהלים בהתאם לתוכניות (לא תמיד ספקים עומדים בזמנים שנקבעו, לא תמיד המוצרים נמכרים כפי שתוכנן וכו'). בפרט כאשר שלפי תוכניתו של הנתבע עצמו, היה פרק זמן של לפחות חצי שנה מהתשלום לחברה האמריקאית ועד שהסחורה תסופק שבו לא יהיה כסף בקופת החברה¹.

בהקשר זה נוסף ונדגיש – התובעת פנתה לנתבע כאדם פרטי ולא בכובעו כנציג החברה. לכן אין הנתבע יכול לטעון שגם עצתו ניתנה לתובעת במסגרת עבודתו בחברה.

נחדד יותר את הדברים: כאשר אדם מעוניין להשקיע בחברה מסויימת, ופונה לאדם מסויים בתור **נציג של החברה** (כגון שהתקשר למשרדי החברה ושוחח עם אחד מפקידיה), אזי יש מקום לומר שכל ההבטחות שנציג החברה הבטיח ניתנו בשם החברה והחברה היא הגוף שהתחייב לאותו אדם בגין הייעוץ. אך כאשר אדם לא פנה לחברה אלא **לאדם פרטי**, בזה ברור שכל ההבטחות ניתנו על

¹ עוד נוסף: גם אילו הייתה מתקבלת טענתו של הנתבע שהעובדה שלא קיימים כספים בחשבון החברה מהווה הפתעה בלתי צפויה, הרי שאין בכך כדי לפטרו, מפני שעצם בחירתו להשקיע את כל כספי החברה בלא להשאיר סכום נזיל עבור תשלום לתובעת, מהווה הפרה של תנאי מהותי (תנאי מכללא) בסיכום עם התובעת, ונמצא שכספי ההשקעה גזל ביד הנתבע.

עמוד 6 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel 02-5379626 פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org bitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

ידי האדם כאדם פרטי, ולא כנציג החברה (יודגש: גם אם לבסוף בחרה להשקיע את הכסף בחברה של אותו אדם). מעתה, האחריות היא אישית ואינה קשורה לחברה, ואין הנתבע יכול לטעון שההבטחה שהכסף יוחזר תוך חודשיים, ניתנה על ידי נציג חברה.

אמנם היה ניתן לטעון כי לא היה ניתן לצפות את חסימת החשבון שמנעה מהנתבעת להחזיר את ההשקעה, שהרי אילו החשבון לא היה נחסם, הכסף היה מוחזר עתה לנתבעת.

על כך יש להשיב: א. ההחלטה של הנתבע להפקיד בחשבון של אשתו כסף ששייך לנתבעת, היא עצמה אינה מתקבלת על הדעת ואינה יכולה לפטור את הנתבע מהאחריות אלא להיפך להטיל עליו אחריות נוספת. ב. הנתבע הבטיח שהנתבעת תחזיר את הכסף בתוך חודש חודשיים מיום שהכסף יתבקש. הנתבע ידע שהכסף של הנתבעת אמור להיות משולם לחברה האמריקאית, כך שההתחייבות שלו היתה מבוססת על כך שלנתבעת יהיו כספים אחרים מהם יוחזר החוב. ממילא, חסימת החשבון של אשתו של הנתבע אינה פוטרת אותו מאחריות להשבת החוב במועד.

לסיכום – התובעת הסתמכה על הבטחתו של הנתבע שכספה יוחזר לה תוך חודשיים לכל היותר מעת שתבקש. לכן הנתבע חייב לשלם מכיסו את החוב על פי דבריו שלנתבעת אין כעת כסף.

ח. הרמת מסך

גם אם נניח שההלוואה ניתנה לנתבעת, ישנה סיבה נוספת לחייב את הנתבע באופן אישי (אפילו בהתעלם מעילת ההסתמכות שהוזכרה לעיל), והיא שבמקרה כזה יש לבצע "הרמת מסך" ולהטיל עליו אחריות אישית כפי שנבאר.

בהסכם הבוררות של בית דין זה נכתב:

- א. הצדדים מכירים בעיקרון שתאגיד משפטי הוא בעל זכויות ובכוחו לתבוע ולהיתבע.
- ב. הצדדים מכירים בעיקרון הגבלת האחריות של תאגידים ועל כן תביעותיהם מופנות כלפי נכסי התאגיד ולא כלפי נציגי התאגיד הפועלים בשמו, ... אלא אם כן ביה"ד סבור כי מנהלי או נציגי התאגיד או בעלי מניותיו אחראים אישית.
- ג. בכפוף לאמור בסעיף ב' דלעיל, הצדדים מוחלים על האפשרות לתבוע את הנכסים שמעבר לרכוש התאגיד.

נמצא, שהשאלה שלפנינו היא האם יש להטיל אחריות אישית על הנתבע. כדי להבין את עמדתנו בנושא זה יש צורך להקדים הקדמה קצרה בנוגע לחברה בע"מ ולהרמת המסך. נושא זה כבר נידון במקומות אחרים (ראו למשל פס"ד ארץ חמדה גזית 75116-1, ד"ה לטענת התובע יש, והלאה; 75116-2 סעיף ז והלאה). במסגרת זו רק נציין שעל פי ההלכה יש מקום לקבל את עקרון האישיות המשפטית הנפרדת של חברה בע"מ, כפי שנקבע בהחלטת מדיניות: מעמדה ההלכתי של חברה בע"מ, סעיף 2:

עמוד 7 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל 02-5371485 פקס 02-5379626 Fax 02-5379626 www.erezhemdah.org beitedin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

לעניין דיני ממונות יש לראות בחברה אישיות משפטית למראית עין, וזאת על סמך הסכמות מפורשות או מכללא, וכן על סמך חוק החברות.

משמעותו המעשית היא שלא ניתן לגבות את חובות החברה מהנכסים האישיים של בעלי החברה, אלא רק מנכסי החברה. זאת מתוך הנחה שהמשקיעים מוחלים מראש על זכותם לגבות מהנכסים האישיים של בעלי החברה, ומסכימים שיוכלו לפרוע את חובם רק מנכסי החברה (בדומה לדין של אפותיקי מפורש גיטין מא ע"א, שפירושו הסכמה שהחוב יפרע רק מנכס מסוים).

עם זאת, הדעת נותנת שהמשקיעים הסכימו לויתור זה רק מתוך הנחה שבעלי השליטה בחברה נהגו לפי החוק ומתוך אחריות מלאה כלפיהם וכלפי ממונם, וכפי שכתב בשו"ת מנחת יצחק (י, קמה):

על דבר מי שיש לו חברה בע"מ ולוה מעות בשביל החברה, דאמרין דהוי כמו אפותיקי מפורש דאמר אין לך פרעון אלא מזו, אבל ידע הלוח בשעת הלואה דאין נכסי החברה שוים המעות שלוה, או כבר לוה מעות ממלוה אחר כנגד שיווי נכסי החברה, באופן שאם יביא לכלל גבוי לא יהיה להמלוה שהלוה כעת ממה לגבות, שהמלוים הקודמים קודמין שכבר נכסי החברה משועבדים להם, והמה קודמים בדיניהם, ואולי אף בדיני ישראל...

[ואם תכנן] שלא לשלם רק (=אלא) כמה ששוה האפותיקי, ולוה מעות מבי מלוים, ולכל אחד שיעבד ואמר לא יהא לך פרעון אלא מזה, והלוים לא היו יודעים, הרי הוא נכנס בכוונה להיות לוה ולא ישלם, בזה יש לומר דהוי כמו מלוה מעות על משכון, והמשכון אינו שוה ככל המעות שהלוה, שמבואר דינו בחו"מ (סי' צ"ח צ"ט וקט"ו וקט"ז), הובא בדי"ג (כלל נ"ד אות כ"ו), ואף בהוזל אח"כ, מבואר במקור חיים (סי' תמ"א ביאורים סק"ד) ושו"מ (מהד"ק ח"ג סי' קצ"ט אות כ"ו) דמחויב לשלם הלוה כל החוב.

כלומר אם הלווה תכנן מראש לא לשלם לשני המלוים, אלא שיעבד נכס אחד עבור שניהם יחד, באופן שהתכוון להיות בגדר 'לווה ולא ישלם', הוא חייב לשלם מכיסו את כל החוב. אמת שהמנחת יצחק מסיים שאין למלווה זכות לגבות את החוב מנכסי הלווה עצמו, כאשר הלווה שיעבד דירה אחת לשני המלוים מפני שהניח שעד מועד הפירעון מחיר הדירות יעלה, אך מעבר לכך שמדובר בחידוש שאינו הכרחי, הרי שנראה פשוט שדבריו אמורים רק בדירה (שזהו דבר מצוי מאד שמחירה מתייקר, כך שהיה סיכוי גדול שיהיה למלווה מהיכן לפרוע), ואין לזה כל קשר שהוא למי שמסכן את מעות חבירו מתוך תקווה שיקנה תוכנות או יפתח אותן או סחורה כלשהי ויוכל למכור אותה ביוקר ולהרוויח כספים שבהם יוכל לפרוע את חובו.

דברים ברוח זו מובאים ביתר הרחבה בשו"ת שבט הלוי (ח, שו):

אעפ"י שלכאורה דומה (=חברה בע"מ) לאפותיקי מפורש, מכל מקום בבא מעשה כזאת לפנינו יש לעיין בו. דהנסיון ורגילות העולם לעשות כזה כדי לזלזל בממון המשקיעים בפרט דשכיח דאדם יחיד עושה למסחריו חברה כזאת לעצמו, והוא נהנה מזה כאדם העושה בתוך שלו ממש ואחרים משקיעים אצלו כספים. וכשכבר סחט מהחברה הזאת מה

עמוד 8 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.eretzhemdah.org beitedin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

שאפשר הוא טוען שגוף שלישי הוא ואינו חייב באחריות עליה, והוא דבר שאין דעת תורה סובל. ואין זה דומה כלל למלוה מעות את הכהן ואת הלוי בגיטין שם דהמלוה בטוח ממש בממונו, וכן אפותיקי מפורש שבדרך הטבע הוא למלוה כנכסי צאן ברזל.

לכן יראה לעני"ד דאין לדון חברה בע"מ קארפרעשין כאפותיקי מפורש רק (=אלא) כשבעל החברה יכול להוכיח בראיות ברורות שלא נהנה מהחברה יותר משיעור המותר, ושמה שעתה פושט הרגל הוא באונס ממש דומיא דשטפה נהר של אפותיקי, אבל כשרגלים לדבר שפשיטת רגל באה באשמת בעל החברה אנו סהדא דלזה לא הסכים המלוה שלו מעולם אעפ"י שכל תנאי שבממון קיים אומדנא דמוכח הוא דלזה לא הי' דעתו מסכים, וכי מי שעושה אפותיקי מפורש ולא שטפה נהר מאונס אלא הלוח במזיד איבד את קרקע האפותיקי הכי יכול לטעון לא יהי' לך פרעון אלא מזה.

ומה מועיל בזה דינא דמלכותא שהעיר כ"ת מסי' שס"ט וסי' שני"ו ועוד, אם המדובר במעשה מרמה מחושבת ורק אם בעל החברה יוכיח שהכל התנהג כהלכה, ואז כאשר יקרה לו אונס יש לדון דכל תנאי שבממון קיים כה"ג.

כלומר, כאשר מדובר בחברה השייכת במלוואה לאדם אחד, והוא משתמש בה כדי לקבל כספים ממשקיעים ולאחר מכן הוא מסתתר מאחוריה כדי להיפטר מאחריות אישית – אין לקבל זאת. נמצא כי בעל החברה צריך להוכיח שהתנהג כראוי, ורק במצב כזה ניתן לפוטרו מאחריות אישית לכל מה שאירע.

גם בחוקי מדינת ישראל נקבע שישנם מצבים שבהם מרימים את המסך ומחייבים את האדם עצמו לשלם מנכסיו. וכך נאמר בסעיף 6 לחוק החברות:

בית משפט רשאי לייחס חוב של חברה לבעל מניה בה, אם מצא כי בנסיבות העניין צודק ונכון לעשות כן, במקרים החריגים שבהם השימוש באישיות המשפטית הנפרדת נעשה באחד מאלה:

(א) באופן שיש בו כדי להונות אדם או לקפח נושה של החברה;

(ב) באופן הפוגע בתכלית החברה ותוך נטילת סיכון בלתי סביר באשר ליכולתה לפרוע את חובותיה,

ובלבד שבעל המניה היה מודע לשימוש כאמור, ובשים לב לאחזקותיו ולמילוי חובותיו כלפי החברה לפי סעיפים 192 ו-193 ובשים לב ליכולת החברה לפרוע את חובותיה.

במקרה שלפנינו, הנתבע (שאליו התובעת פנתה כאדם פרטי ולא כנציג החברה) לא העמיד את התובעת על הסיכונים שכרוכים בהשקעה. כמו כן, הנתבע כלל לא הפקיד את הכסף בחשבון של החברה, אלא בחשבון הפרטי של אשתו ובכך הגביר מאד את הסיכון שלא יהיה לנתבעת כסף כדי לעמוד בהתחייבויות שלה (יצויין - ביה"ד ביקש מן הנתבע להציג את כל הרישומים בנתבעת המתעדים את הכספים שהפקידה התובעת ומה שנעשה בהם. ברישומים אלו לא מצאנו כל תיעוד לכך שהכספים הופקדו בחשבון פרטי). בנוסף, כאשר ננעל החשבון של אשתו ע"י מעשיו, הנתבע לא

עמוד 9 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 2 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org beidtin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

דאג לתקן את הנזק שגרם במו ידיו, אלא הודיע לתובעת שאין לחברה נכסים או מעות. נוסף על כל האמור יש לציין שהנתבע התבקש על ידי בית הדין להציג את תנועות חשבון הבנק של הנתבעת, אך התעלם מבקשה זו. (לחידוד - ייתכן שכעת ממש ישנם כספים השייכים לנתבעת בחשבון שהתובעת יכולה לגבות מהם את חובה, וסירובו של הנתבע להציג את תנועות החשבון מקפח את זכותה). לדעתנו התנהלות זו של הנתבע היא מן המקרים המובהקים שכלולים בסעיף 6 לחוק החברות ומצדיקה הרמת מסך.

נדגיש, בוודאי שחיי המסחר התקינים מחייבים זהירות גדולה בנושא זה, ובשום אופן אין לבצע הרמת מסך על כל צעד ושעל, עם זאת, במקרה שבפנינו נראה שבהחלט מוצדק לבצע הרמה זו. במקרה דנן ישנו חיזוק נוסף להוראה המחייבת את הנתבע אישית לשלם. בסעיף 54 לחוק החברות נקבע:

אין בייחוס פעולה או כוונה של אורגן, לחברה, כדי לגרוע מהאחריות האישית שיחיד האורגן היו נושאים בה אילולא אותו ייחוס.

לסיכום עניין זה, במקרה שלפנינו, גם אם ההלוואה ניתנה לנתבעת, יש לבצע הרמת מסך ולהטיל אחריות אישית על הנתבע לשלם לתובעת.

ט. עילות נוספות לכך שהנתבע חייב באופן אישי

לדעתנו די במה שכתבנו כדי לחייב את הנתבע לשלם. מעבר לצורך נציין שישנן מספר עילות נוספות שייתכן שיש בכוחן בכדי לחייב את הנתבע לשלם מכיסו:

1. שומר

הנתבע היה צריך לשמור על כספי הנתבעת שהופקדו אצלו, ומעמדו הוא כשל שומר (ואם הוא מקבל שכר או רווחים מן הנתבעת אזי הוא שומר שכר) ולכן הוא נושא באחריות וחובתו לשמור על הכספים ולא לסכנם על ידי פעולות שונות. הנתבע ידע, או היה יכול וצריך לדעת, שהפקדת המחאה בחשבון פרטי של אשתו טומנת בחובה סיכון שיהיה קושי להוציא משם את הכסף. לפיכך, הוא לא היה רשאי להפקיד את הכסף בחשבון הנ"ל, וחובתו לשלם על הנזק שנוצר מכך שלא שמר כראוי.

גם אם נאמר שהכסף שהיה בחשבון נחשב לכסף של הנתבעת, אין זה פוטר את הנתבע. מפני שאחרי הכל מעשיו של הנתבע מחייבים אותו לשלם כסף לנתבעת, והנתבעת לתובעת, ולכן עליו לשלם ישירות לתובעת (מדינת דרבי נתן).

2. מזיק

הנתבע טען שהחשבון של אשתו נחסם בגלל שהוא הפקיד בטעות המחאה שכבר נפתה (המחאה שחסמה את החשבון אינה קשורה לתובעת). מעשה זה אינו רק פשיעה בשמירה, אלא יצירת נזק של ממש, המחייבת את הנתבע לשלם מכוח דיני נזיקין. בכך שהנתבע הפקיד המחאה שחסמה את החשבון, הזיק הנתבע לכסף שהפקידה התובעת עבור הנתבעת, ומנע כל גישה אליו. ואמנם הנתבע

עמוד 10 מתוך 25

עשה זאת בשגגה, אך מזיק חייב לשלם אפילו על נזק שעשה באונס (שולחן ערוך חו"מ שעה, א). כמו כן, כתב בעל נתיבות המשפט (ביאורים רצא, יד):

דאפילו מי שאינו שומר כלל חייב בכה"ג: כגון אם ילך ראובן לבית שמעון ויקח מעות של שמעון ויקברם בקרקע, ואף שיכוין לטובת שמעון כדי שלא יגנב שלא נעשה עליו גזלן, וישכח באיזה מקום קברו, דודאי חייב ראובן לשלם, **דכיון שעשה מעשה בחפץ חבירו וע"י מעשיו ניזק חפץ חבירו, מזיק גמור הוא, וה"י השומר הזה שלקח החפץ ממקום המגולה והטמינו במקום שאי אפשר להמצא וניזק ע"י מעשיו, חייב לשלם.**

כלומר, מי שהניח חפץ של חבירו במקום מסויים ועתה אינו יודע היכן הניחו – חייב לשלם. ובוודאי שמי שהפקיד את מעותיו של חבירו במקום מסויים, ואח"כ שכח היכן, או גרוע מזה – על ידי מעשיו ננעל כספו של חבירו – חייב לשלם. אמת שיש אומרים שאדם המזיק פטור באונס גמור (רמ"א חו"מ שעה, א), אולם במקרה זה הנתבע היה יכול להשהות את הפקדת ההמחאה (=הציק הפדוי שגרם לנעילת החשבון) עד שיוציא את הכסף של התובעת מן החשבון (ולא להכניס את כספה של התובעת לסיכון שיינעל מפאת הפקדת צ'ק פדוי) ולכן אין מקום לראות זאת כאונס גמור.

מכל מקום לא התבססנו על שיקול זה, מפני שייתכן שבעל נתיבות המשפט עוסק רק בחפץ שלא ניתן למצאו לעולם, ואילו כאן קיימת אפשרות שהחשבון ישתחרר בעתיד ויהיה ניתן לשלם ממנו לתובעת.

3. שומר שפשע

עצם הכנסת כספי הנתבעת לחשבון פרטי – מהווה פשיעה בשמירה המחייבת את הנתבע לשלם. הלא הנתבע היה צריך לשמור על כספי הנתבעת ולהפקידם בחשבון של הנתבעת, תחת זאת הנתבע הפקיד את הכספים בחשבונו של אשתו, באופן שמאפשר לאשתו להכחיש את ההפקדה או להבריח את כל הכספים (וכפי שאכן אירע, שהחשבון של אשתו ננעל, והיא לא נסעה לחו"ל לשחרר את הכספים).

אמנם הגמרא אומרת שכל המפקיד, עושה זאת על דעת אשתו ובניו של השומר, דהיינו מתוך הנחה שהשומר יכול לתת להם לשמור, אך פשוט וברור שכלל זה הוא דווקא כשהמפקיד נותן לשומר כאדם פרטי, ולא כנציג של חברה.

במצב זה שהשומר הכניס את הכסף לחשבון שהיה אסור לו להכניסו אליו, הרי שגם אם לבסוף אירע אונס והכסף נחסם שם בדרך בלתי צפויה שלא היה בידו למונעה – השומר נושא באחריות ועליו לשלם מכיסו (ראו שו"ע חו"מ רצא, ו בעניין תחילתו בפשיעה וסופו באונס. אודות נושא זה ניתן לעיין גם שו"ע חו"מ רצא, כו; קפה י, שסרסור שמסר חפץ למבקר, ועתה המבקר אינו מעוניין להחזירו, חייב הסרסור לשלם, כי לא היה רשאי לתת את החפץ למבקר). נושאים אלו זוקקים העמקה נוספת אך לא הרחבנו בזה מפני שממילא במקרה שלפנינו הנתבע חייב אישית לשלם מטעמים אחרים, וכפי שהוסבר לעיל.

עמוד 11 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Jerusalem

טל 02-5371485 פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org www.beitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

4. גזלן

התובעת העבירה כסף לנתבע, לדבריו, כדי שיעביר אותו לנתבעת. בפועל הנתבע העביר את הכסף לחשבון של אשתו. פעולה זו שבוצעה בניגוד לסיכום עם התובעת מהווה גזל של כספה של התובעת, וחשיפתה לסיכונים (שאכן חלקם התממש במקרה זה).

לקביעה שמדובר בגזל או גניבה השלכות הלכתיות ישירות. על פי ההלכה הגזלן חייב להחזיר את אשר גזל, ואם הכסף נלקח מידו, אפילו באונס – עליו לשלם מכיסו. במקרה שלפנינו, הנתבע, שהוא מנהל החברה, גזל את הכספים בכך שהפקיד אותם בלא רשות בחשבון פרטי, ולכן הוא חייב לשלם לתובעת אפילו במקרה של אונס (גם אם נאמר שהכספים שנגזלו כבר היו שייכים לנתבעת, הרי שכיוון שהנתבע חייב לנתבעת והנתבעת לתובעת, הרי שהנתבע חייב לשלם לתובעת מדינא דרבי נתן).

לסיכום נשוב ונציין שחלק מן הסיבות הללו (שומר, מזיק וכו') זוקקות העמקה נוספת, ולא הרחבנו בכך במסגרת זו מפני שממילא כבר קבענו שעל הנתבע לשלם מכוח טענת ההסתמכות והרמת מסך.

י. הכרעה בעניין סך החוב לתובעת

בין הצדדים מספר מחלוקות הנוגעות לחובו של הנתבע לתובעת, אלא שכפי שנראה הצדדים לא היו עקביים בטענותיהם בעניין זה.

1. סך ההלוואה של התובעת לנתבעים

התובעת טענה בכתב התביעה שהנתבע קיבל ממנה סך 60,000 ₪, בסוף כתב התביעה טענה התובעת שהנתבע קיבל ממנה 65,000 ₪. בבית הדין טענה התובעת שנתנה לנתבע 58,000 ₪, ובדוא"ל ששלחה הזכירה סכום אחר.

לעומתה, הנתבע הודה במקצת מן התביעה ולטענתו ההלוואה הייתה בסך של 52,000 ₪. בדיון השני וכן בדוא"ל טען הנתבע שהחזיר לתובעת שתי המחאות שקיבל ממנה עבור ההלוואה, כל אחת מהן בסך 10,000 ₪, ולא פדה אותן, כך שההלוואה הייתה בסך 32,000 ₪. עוד טען הנתבע כי אחת ההמחאות בסך 10,000 ₪ נרשמה פעמיים ולכן יש להפחית רק 10,000 ₪, כך שההלוואה היא בסך 42,000 ₪. בהקשר זה טען הנתבע שאמנם ישנו חשבון חיוב שהוציאה הנתבעת (מתאריך 2.10.20) על סך 35,500 ₪ ובחשבון חיוב זה אכן מופיעות ההמחאות הללו, אך לטענת הנתבע אין להתייחס למסמך זה היות ונפלו בו טעויות ולא ניתן לסמוך עליו.

דיון: הצדדים הציגו שתי קבלות של הנתבעת (=חשבונית וחשבון חיוב). בקבלות נרשם שהתובעת השקיעה בחברה סך 18,100 ₪ ועוד סך של 35,500 ₪. הוסכם על הצדדים שנפלה טעות באחת מן הקבלות ויש להפחית ממנה 400 ₪. כמו כן, הוסכם על הצדדים שהיתה המחאה בסך 3,300 ₪ שהנתבע קיבל מן התובעת ולא נכללה בקבלות הללו. בנוסף, על הקבלה בסך 18,100 מופיעה חתימת הנתבע המאשר שביום 7.12.20 קיבל מן התובעת 1,000 ₪ נוספים ועליו להנפיק קבלה מעודכנת בסך 19,100. לאור נתונים אלו – אנו קובעים שהתובעת נתנה לנתבע הלוואה בסך 57,500 ₪.

עמוד 12 מתוך 25

במסמך "החזרים מ[הנתבע]" כתוב שהחוב לתובעת הוא בסך 52,000 ₪. במקור היה כתוב 58,000 ₪ ונעשתה מחיקה ושינוי של הסכום, ולטענת התובעת הנתבע עשה את השינוי בלא הסכמתה. בנוסף, הנתבע לא הצליח להסביר לבית הדין מדוע החוב היה בסך 52,000 ₪ לאור כל התשלומים שנעשו. לפיכך, איננו מקבלים מסמך זה כראייה לגובה ההלוואה.

כפי שכתבנו – התובעת טענה בכתב התביעה ובדוא"ל שנתנה לנתבע סכומים גבוהים יותר, אך איננו מקבלים את דבריה מפני שלא הוכיחה אותם.

איננו מקבלים את טענות הנתבע על המחאות שהחזיר או על המחאה אחת שנרשמה פעמיים. זאת, מפני שהנתבע העלה טענות אלה בשיהוי ועל פי ההלכה אין לקבל אותן ללא הסבר מניח את הדעת לשיהוי (שו"ע חו"מ פ, א, וראו גם שו"ע חו"מ עט, ג שכאשר נתבע מודה שלוה ולאחר מכן טען שכבר פרע את ההלוואה והדבר נשכח ממנו, הרי הוא נאמן רק אם יוכיח את טענתו, וראו גם שו"ע חו"מ פא, כ). כמו כן, דברי הנתבע עומדים בניגוד למה שנכתב בקבלות שהוציא, ולכן אין לקבל את דבריו בלא ראיה. בנוסף, שתי הטענות האחרונות סותרות זו את זו. הנתבע טען אמנם שהקבלה שהמחאות הללו מופיעות בה מוטעית ואין להתייחס אליה, אך גם טענה זו אנו דוחים הן מפני שלא הוכחה והן מפני שהוגשה בשיהוי (הנתבע העלה לראשונה טענה זו רק בוי אב תשפ"ב (3.8.22), זמן רב לאחר הדיון הראשון).

לפיכך, אנו קובעים שהתובעת נתנה הלוואה בסך 57,500 ₪.

2. הסכומים שהתובעת קיבלה מהנתבע

מוסכם על הצדדים שהנתבע החזיר לתובעת סך 14,500 ₪ בשלושה תשלומים לפי הפירוט הבא:

1. תשלום ראשון במזומן בסך 7,000 ₪ – תאריך התשלום לא ידוע לבית הדין (וכן אין ידוע בוודאות אם הסכום ניתן בפעימה אחת או בכמה פעימות).
2. תשלום שני בהמחאה בסך 5,000 ₪ – בתאריך 20.12.21.
3. תשלום שלישי במזומן בסך 2,500 ₪ – בתאריך 20.1.22.

3. ההלוואה שהנתבע טען שנתן לתובעת

לאחר שהנתבע עצמו כתב בדוא"ל (בתאריך כ"א תמוז תשפ"ב, 20.7.22) שהחוב הוא בסך "52,000-14,500=37,500 ₪", שינה לפתע את גרסתו וטען שהתובעת קיבלה ממנו הלוואה בסך 20,000 ₪. כראייה לדבריו הציג הנתבע שטר הלוואה מתאריך 29.10.20 (=י"א חשוון תשפ"א) שבו חתומה התובעת על כך שקיבלה מהנתבע הלוואה בסך 20,000 ₪. שני הצדדים הסכימו שבמועד בו נכתב שטר ההלוואה לא קיבלה התובעת דבר מהנתבע (על פי פרוטוקול דיון 2 עמ' 14 שורה 25), אולם, הנתבע טען שכשבוע לאחר חתימת שטר ההלוואה, קיבלה התובעת סך של 5,000 ₪ ולאחר כשבועיים נוספים קיבלה עוד 15,000 ₪. הנתבע גם שלח לאחר הדיון השני בבית הדין (בתאריך כ"א אב תשפ"ב, 18.8.22) שתי חשבוניות זיכוי של הנתבעת המתארות שניתנה לתובעת הלוואה של 20,000 ₪ בשתי פעימות: חשבונית הזיכוי הראשונה היא על סך 5,000 ₪ מתאריך 2.11.20, וחשבונית

עמוד 13 מתוך 25

הזיכוי השניה היא מתאריך 17.11.20 והיא על סך 15,000 ₪, וכן כרטסת המתארת את מתן ההלוואה בשתי הפעילות.

התובעת טענה שאכן פנתה לנתבע כדי לקבל הלוואה זו, וחתמה על השטר, אלא שבפועל קיבלה רק 5,000 ₪. התובעת הציגה לבית הדין מסמך מתאריך 12.11.20 ובו נכתב שמתוך הלוואה בסך 20,000 ₪ שניתנה לתובעת בתאריך 4.11.20, החזירה התובעת 1,300 ₪ בשבוע שלפני כן וכעת היא חייבת 18,700 ₪. במסמך אחר שהגישה התובעת מופיע כתב יד התובעת וחתימת הנתבע כאישור לכך שהוחזרו 1,300 ₪ מתוך הלוואה של 20,000 ₪. אולם, יש לציין כי בדיון השני וגם בדוא"ל התובעת הדגישה שהנתבע החזיר לה אך ורק סך 14,500 ₪.

התובעת הודתה שהביאה לנתבע סך של 1,300 ₪ כפירעון רק פעם אחת בלבד (פרוטוקול דיון 2 עמ' 7 שורה 18). התובעת טענה כי את סך 1,300 ₪ שתיכננה להחזיר מדי חודש היא קיבלה כקצבה חודשית ממשרד השיכון.

לשאלת בית הדין האם ההלוואה בסך 5,000 ₪ שהיא קיבלה מהנתבעת כלולה בתשלום בסך 7,000 ₪ שהוסכם השיבה הנתבעת תשובה מבולבלת ואמרה שקיבלה מן הנתבע 5,000 ₪ במזומן ו7,000 בהמחאה, ועוד 2,500 ₪ במזומן (דברי התובעת בנושא זה מנוגדים למה שנכתב במסמך "החזרים מ[הנתבע]" ובנספח ד' שעליו חתמה התובעת ששם נאמר שה7,000 ₪ ניתנו במזומן ואילו ה5,000 ניתנו בהמחאה).

דיון: בעניין זה שני הצדדים שינו את גרסתם מספר פעמים, אולם, לפי התרשמות בית הדין יש הבדל גדול בין הצדדים בעניין זה. הנתבע הוא איש עסקים ממולח, בעל הבנה משפטית ועסקית, לפיכך, שינויי הגרסה שלו מעידים על בעיית אמינות, ומחייבים את בית הדין להיצמד לגרסה הראשונה אא"כ יוכח אחרת. לעומת זאת, התובעת איננה בעלת הבנה משפטית ועסקית, והבלבול שבדבריה משקף חוסר הבנה של חלק מפרטי המקרה. בהינתן כך, יש קושי מסויים בהסקת מסקנות מדבריה ואף ממסמכים עליהם חתמה.

לגופו של עניין, הנתבע העלה את נושא ההלוואה שלו לתובעת בשיהוי גדול מאד ולאחר הודאות מפורשות מצידו על כך שהחזיר רק 14,500 ₪. כיוון שמתן ההלוואה הוא בעצם פרעון של החוב לתובעת, הרי שלפי ההלכה (ראו שו"ע חו"מ עט, ג) הנתבע לא יהיה נאמן לחזור בו מטענותיו הראשונות ולטעון שפרע חלק נוסף מחובו אלא אם יוכיח את דבריו (לאמיתו של דבר, בנסיבות שלפנינו, גם אם הנתבע יוכיח את דבריו, אין זה פשוט שיש לקבלם, וכפי שנציין להלן).

במקרה שלפנינו הנתבע לא הזכיר את דבר ההלוואה במסמך "נספח ד'" ובמסמך "החזרים מ[הנתבע]", שנחתמו כחצי שנה לפני הדיון הראשון בבית הדין. הנתבע גם לא העלה טענה זו בכמה וכמה הזדמנויות נוספות שהיו לו, כגון, בכתב ההגנה, בתכתובות בדוא"ל שלפני הדיון הראשון, בדיון הראשון בביה"ד, וגם לא מיד לאחריו. גם כאשר הטענה עלתה (בתאריך כ"ו תמוז תשפ"ב, 25.7.22, למעלה משבועיים לאחר הדיון הראשון), מדובר היה על התפתחות גרסה, בתחילה הנתבע שלח בדוא"ל את שטר ההלוואה וטען שממנו מוכח שהתובעת הלוותה את הכסף לנתבעת (ולא לו

עמוד 14 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org 580120780 'ט"ר מס' beitedin@erezhemdah.org

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

באופן אישי), בלא להעיר ולו ברמיזה שמסמך זה עשוי להקרין על גובה החוב. התובעת השיבה שהנתבע נתן לה 5,000 ₪, ורק אז הגיב הנתבע שהוא אכן נתן לה 5,000 ₪ וייתכן שאף יותר ועליו לבדוק זאת. הטענה על כך שההלוואה ניתנה לתובעת במלואה, עלתה רק בדיון השני (שנערך למעלה מחודש לאחר הדיון הראשון).

העובדה שהנתבע, שהוא כאמור איש עסקים, לא תבע את ההלוואה מיד אומרת דרשני (נציין כי על פי ההלכה אין כל ערך משפטי להסכם הלוואה שהנתבע הודה שנכתב ונחתם וניתן בידו טרם שהכסף הועבר, ומעמדו הוא כ"חספא בעלמא". אודות נושא זה, וכן אודות השימוש בטענת מיגו בנסיבות אלו – ראו בבא בתרא ל"ב; ; רמב"ם הלכות מלווה יד, ו; שו"ע חו"מ פג, ד ובנו"כ). לפיכך, בית הדין אינו מקבל את טענתו שהעביר לתובעת 20,000 ₪.

ואמנם, התובעת כתבה (במסמך מתאריך 12.11.20) שהיא פרעה 1,300 ₪ מתוך הלוואה של 20,000 ₪ שניתנה לה בתאריך 4.11.20, ולכאורה נראה מכאן שהתובעת מודה שקיבלה את ההלוואה במלואה, אולם למעשה אין לקבל ראייה זו, וזאת משום שהנתבע עצמו הודה (בסוף הדיון השני בבית הדין) שבתאריך זה תובעת עדיין לא לוותה ממנו 20,000 ₪ (שהרי הנתבע טען בסוף הדיון השני בבית הדין שהתובעת קיבלה את ההלוואה במלואה רק לאחר שחלפו שלושה שבועות מיום שחתמה על שטר ההלוואה). נמצא שגם מסמך זה אינו משקף את האירועים כהווייתם ואין להסתמך עליו.

אמת שהנתבע שלח בדוא"ל כרטסת וכן חשבוניות של הנתבעת המתארות שניתנה לתובעת הלוואה בסך 20,000 ₪, ולכאורה היה ניתן להוכיח ממסמכים אלו שהתובעת קיבלה את ההלוואה, אולם מסמכים אלו נכתבו על ידי הנתבע לבדו בלא שהתובעת חתמה עליהן, ובוודאי שלא ניתן להוכיח מהם דבר (ראו גם שבועות מ"ה. "לא שיאמר לו כתוב על פנקסי", ומאירי שם ד"ה חנוני). בנוסף, הכרטסת שהוגשה מתייחסת רק לחלק מתקופת ההתקשרות בין הצדדים, וגם ביחס לתקופה זו אין היא מתארת את כל התנועות של התובעת (כך למשל אין בה תיעוד לסכום של 15,100 ₪ שנתנה התובעת), וקשה לראות בה מסמך מחייב. בנוסף, חשבונית הזיכוי הראשונה היא מתאריך 2.11.20, ואילו הנתבע הודה (בדיון השני בבית הדין) שההלוואה ניתנה לתובעת רק שבוע ימים לאחר המועד שבו נכתב שטר ההלוואה (שטר ההלוואה הוא מיום 29.10.20). ולכן קשה להסתמך על חשבוניות אלו. נמצא כי טענותיו וראיותיו של הנתבע בנושא זה הוגשו בשיהוי רב, מנוגדות להודאות מפורשות של הנתבע שהבהיר לפני כן כמה פעמים שהחזיר רק סך 14,500 ₪, וכן לטענתו שההלוואה ניתנה רק שבוע לאחר חתימת שטר ההלוואה ולכן קשה לקבל (יצויין שבית הדין ביקש מן הנתבע להגיש את כל הרישומים בנתבעת המתעדים את התנועות הקשורות לתובעת עד ליום כ"א תמוז תשפ"ב, והדבר לא נעשה. אודות הקושי לקבל את ראיותיו של הנתבע בנסיבות שלפנינו ראו גם סנהדרין ל"א. "ראה שמתחייב בדיון", ושו"ע חו"מ כ, א).

עוד נעיר כי אמנם אמרנו שנתבע שהודה שלוה נאמן לטעון שפרע את חובו אם יוכיח את דבריו, אולם לשיטת הרמ"א (חו"מ עט ג) הנתבע נאמן בכך דווקא אם טען שפרע בטרם הגיעו העדים, אולם אם העדים הגיעו ורק אז טען הנתבע שפרע את חובו – אין הוא נאמן. מעתה, במקרה שלפנינו

עמוד 15 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.eretzhemdah.org 580120780 bitdin@eretzhemdah.org בע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

שהנתבע העלה את טענתו רק לאחר ששלח בדוא"ל את שטר ההלוואה, הרי שמסתבר שלפי הרמ"א, אין הנתבע נאמן בדבריו כלל אפילו אילו היה טוען שההלוואה ניתנה במעמד חתימת השטר (עוד אודות נושא זה ראו שם בדברי הש"ך ס"ק י ואורים ס"ק ט שערערו על דברי הרמ"א, ובדברי ערוה"ש סעיף ו' שהכריע כשיטת הרמ"א [במקרה שלפנינו שהנתבע נזכר שנתן את ההלוואה רק לאחר שהתובעת סיפרה שקיבלה ממנו סכום מסויים, מסתבר שגם הש"ך יודה לדבר הרמ"א]).

לגבי הודאת התובעת שקיבלה 5,000 ₪ – הנתבע טען בדוא"ל שהודאה זו היא הכרה של התובעת בכך שניתנו לה עוד 5,000 ₪ בנוסף לסכום של 14,500 ₪ שהוחזר לה. אולם, פשטות הדברים היא שההודאה 5,000 ₪ שהודתה בהם כלולים בסך 7,000 ₪ שקיבלה כהחזר של ההלוואה שנתנה לנתבעת, וכפי שנראה מנספח ד' שהגיש הנתבע שבו נאמר בקביעה כללית ש"שולם עד היום (=עד 20.12.21) במזומן – 7,000 ₪". כמו כן, ייתכן שהתובעת כתבה שקיבלה 5,000 ₪ מפני שהפכה את היוצרות וסברה בטעות שבמסגרת הסכום של 14,500 ₪ שקיבלה כהחזר, ניתנו לה ה-5,000 ₪ במזומן, וה-7,000 ₪ בהמחאה (וכפי שאכן ענתה בתשובתה לבית הדין בהמשך). בנוסף, ייתכן שהתובעת כלל לא קיבלה סכום זה והודאתה הייתה בטעות. לראיה, שהיא חתמה פעמיים על מסמכים בהם נכתב שהיא קיבלה מהנתבעת 20,000 ₪, (על שטר ההלוואה בתאריך 29.10.20, ועל מסמך נוסף המתאר שפרעה 1,300 ₪ מתוך הלוואה של 20,000 ₪), הגם שמוסכם על שני הצדדים שהדבר לא היה כך באותו זמן.

כבר הזכרנו שבמקרה שלפנינו על הנתבע להביא ראיה ברורה לדבריו. לאור כל האמור, איננו יכולים לקבוע שהנתבעת העבירה לתובעת 5,000 ₪ עבור ההלוואה. לחילופין, ייתכן שהתובעת קיבלה סכום זה, אך הוא כבר כלול באותם 14,500 ₪ שהוסכם שהנתבעת החזירה, וכך מסתבר.

עם זאת, מוסכם על שני הצדדים שהתובעת נתנה לנתבע סך 1,300 ₪ כפירעון להלוואה (ככל הנראה בשתי פעימות: בפעימה הראשונה ניתנו 1,000 ₪ במעטפה, ובפעימה השנייה ניתנו 300 ₪ נוספים), ולכן בוודאי שיש להכניס גם סכום זה לתחשיב. יש להדגיש שאין כל ספק שסכום זה אינו חופף לסכום של 1,000 ₪ שהוזכר לעיל שהנתבע חתם שקיבל (חתימת הנתבע מופיעה על הקבלה של ה-18,100 ₪) וזאת הן מפני שה-1,000 ₪ ניתנו ב-7.12.20 (כפי שמופיע על גבי הקבלה), ואילו הסך של 1,300 ₪ ניתן לפני כן בתאריך 8.11.20 (או 18.11.20), והן מפני שהסכומים נועדו למטרות שונות – ה-1,300 ₪ נועדו לפירעון להלוואה של 20,000 ₪, ואילו סך 1,000 ₪ נועדו להשקעה נוספת, ולכן נכתב בקבלה שעל הנתבע להוציא חשבונית חדשה בסך 19,100 ₪.

הנתבע הודה בדוא"ל ששלח לבית הדין שלאחר שקיבל בתאריך 7.12.20 סך 1,000 ₪, קיבל עוד סכום של 300 ₪. אולם התובעת לא הזכירה סכום זה ואדרבה שני הצדדים הסכימו בבית הדין שניתן לנתבע סך של 1,300 ₪ רק פעם אחת, לכן איננו מחייבים את הנתבע להוסיף 300 ₪ נוספים. (אודות פסיקת ההלכה כשישנן הודאות סותרות – ראו גיטין מ: , נחלת צבי חו"מ עה, א).

לסיכום: טענת הנתבע שהתובעת קיבלה סכום נוסף במסגרת הלוואה – נדחית. יש להוסיף 1,300 ₪ לסכום שאותו נתנה התובעת.

עמוד 16 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org 580120780 bitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

4. תחשיב

סך ההלוואה של התובעת לנתבעת – 57,500 ₪
סך החוזרים של הנתבעת לתובעת – 14,500 ₪
תשלומים בגין הלוואת הנתבעת לתובעת – הטענה נדחתה.
החזר ההלוואה של התובעת לנתבעת – 1,300 ש"ח
סה"כ חוב הנתבעת לתובעת – 44,300 ₪.

יא. תביעת פיצוי בגין לשון הרע ובגין הפרת התחייבות

1. תביעה בגין לשון הרע

מוסכם על הצדדים שהתובעת הדפיסה כרוז על הנתבע שבו כתוב כך:

זהירות נוכל בשכונה!!

לפני כשנה העוברו כספים מ[התובעת] ל[נתבע] מרחוב... שהבטיח להחזירם בתוך כחודש, זאת יעיד שהנ"ל נתנה בו כל אמונה והלה מתכחש ומסרב להחזיר את הכספים בשעות שהגב' זקוקה להם בדחיפות ידע הציבור להזהר מ[הנתבע] שהונה משפחה ומסרב בתירוצים להחזיר כספים שגזל. ידע הציבור ויזהר ועל זאת באנו על החתום, בית דין צדק.

התובעת שמה את הכרוז במעטפה ליד דלת ביתו של הנתבע, ולטענתה לא פרסמה אותו מעבר לכך. הנתבע ביקש לקבל פיצוי בסך 50,000 ₪ עבור פרסום הכרוז.

נציין כי בדיון השני, לאחר שראה הנתבע שבית הדין אינו מוחק את התביעה נגדו מכוח תביעתו הנגדית, הודיע הנתבע שבכוונתו לתבוע את התובעת בבית המשפט. אולם הנתבע לא מחק את תביעתו בבית דין זה ולכן מחובתנו ובסמכותנו לדון גם בתביעתו זו. יצויין כי הנתבע כבר חתם על שטר הבוררות תוך שהוא מבהיר שבחתימתו זו הוא מסמיך את בית הדין לדון גם בתביעה הנגדית בעניין לשון הרע. בהינתן כך, אין הנתבע רשאי להעביר את הדיון בנושא זה לערכאה אחרת, לכן נדון עתה בתביעה זו.

דיון: סעיף 7 לחוק לשון הרע קובע שבית המשפט יכול לחייב בפיצוי ללא הוכחת נזק עד לסך 50,000 ₪ על פי שיקול דעתו, על מי שפרסם דברי לשון הרע. בית דין זה קבע מספר פעמים שיש לכך תוקף הלכתי (ראו למשל פס"ד ארץ חמדה גזית 1-74050).

אולם, למעשה אנו דוחים תביעה זו. לדעתנו במקרה שלפנינו, אין לחייב את התובעת לשלם על הכרוזים שהדפיסה, וזאת משום שלמרות שהחוק אכן מאפשר הטלת קנס בלא הוכחת נזק, אולם במקרה שלפנינו טענת הנתבע על פרסום הכרוז ברבים לא הוכחה, וכל שידוע הוא שהתובעת

עמוד 17 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org beitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

הדפיסה את הכרוזים בבית הדפוס והניחה במעטפה סגורה ליד ביתו של הנתבע. בנוסף, לדעתנו אין לחייב את התובעת אפילו אילו היה הנתבע מוכיח שהכרוז פורסם בראש חוצות, וזאת בשל כמה טעמים:

ראשית, החוק קובע שהטלת הקנס כפופה לשיקול דעתו של בית המשפט, ובמקרה שלפנינו, שהנתבע הבטיח לתובעת שכספה יוחזר לכל היותר תוך חודש-חודשיים, איננו סבורים שיש מקום לחייב את התובעת לשלם לו. עד שהנתבע מצפה לפיצוי כספי על דברי לשון הרע שפורסמו כלפיו, היה לו לפצות את התובעת על שסובב אותה בכחש ובסיפורי בדים כאילו כספה יוחזר אליה תוך חודש חודשיים מעת שרק תבקש. הנתבע ניצל את תמימותה, פגע בה ובכבודה, גרם לה עגמת נפש מרובה וצער עצום, בלא שעשתה לו כל רע מעולם.

שנית מפני שעומדת לתובעת הגנת "אמת דיברתי". בסעיף 14 לחוק איסור לשון הרע נאמר כך:

במשפט פלילי או אזרחי בשל לשון הרע תהא זאת הגנה טובה שהדבר שפורסם היה אמת והיה בפרסום ענין ציבורי; הגנה זו לא תישלל בשל כך בלבד שלא הוכחה אמיתותו של פרט לוואי שאין בו פגיעה של ממש.

החוק קובע שאין להטיל קנס על המספר דברי אמת שהיה בהם עניין ציבורי. לדעתנו, הגנה זו עומדת לתובעת במקרה שלפנינו. הדברים שפורסמו הם דברי לשון הרע לתועלת, כדי להזהיר את הציבור מפני מעשיו של הנתבע, שהולך שולל את התובעת. גם אם התובעת לא דייקה בניסוח הכרוז, ומבחינה משפטית הנתבע אינו בגדר לווה שאינו משלם, אלא חובתו לשלם היא בשל עילה משפטית אחרת, אין זה משנה את הצורך להזהיר את הציבור מפני התנהלותו של הנתבע.

שלישית, מפני שהפצת הכרוז נעשתה כחלק ממאמציה של התובעת לקבל בחזרה את כספה. בסעיף 15 לחוק איסור לשון הרע נאמר כך:

במשפט פלילי או אזרחי בשל לשון הרע תהא זאת הגנה טובה אם הנאשם או הנתבע עשה את הפרסום בתום לב באחת הנסיבות האלו: .. הפרסום נעשה לשם הגנה על ענין אישי כשר של הנאשם או הנתבע.

עוד יש לציין כי גם על פי ההלכה היה מותר לתובעת להפיץ את הכרוזים, וכפי שכתב בשיטה מקובצת (בבא בתרא לט ע"ב) בשם עליות דרבנו יונה:

כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא כו'....

ויש לפרש דמיירי בדברים שמותר לאומרם אם הם אמת כגון מי שקבל על חברו בעבירה שעושה חברו...

כשאומר לפני שלשה דבפרהסיא הוא יש לתלות שהוא מתכוון שיגיעו הדברים לאזניו ויתקן מעשיו כגון שידוע בו שאינו מקבל תוכחתו ולא יוסר בדבריו וכדי (וכיוון?) שישמע

עמוד 18 מתוך 25

שבני אדם מרננים עליו יתכן שישוב מדרכיו ועוד שיזהרו הבריות מללכת בדרכיו כשהן שומעים שהבריות מגנים פועלי האון.

כך פסק גם בספר חפץ חיים לשון הרע כלל י אות יג :

נראה לי דאם הוא משער שעל ידי זה שיספר לאנשים האיך שפלוני עשה לו עולה בענין ממון וכיוצא בזה, תוכל לבוא לו מזה תועלת על להבא, כגון שיספר לאנשים שדבריהן נשמעין לו אם יוכיחוהו על זה, ואולי על ידי זה ישיב לו הגזילה וההיזק וכיוצא בזה, מותר לו לספר להם ולבקש מאתם שיסייעוהו בזה.

ובבאר מים חיים כתב שם (כלל י ס"ק לד) :

מותר לו לספר להם. אף דבתוך כך מוכרח לספר כל המעשה והוא ממילא גנאי לחבירו אעפ"כ מותר ולא אמרינן לא התירה התורה אלא בבית דין.

לסיכום – התביעה הנגדית בגין פרסום דברי לשון הרע - נדחית.

2. תביעה בגין הפרת התחייבות

בדוא"ל ששלח הנתבע בתאריך כ"א תמוז תשפ"ב (20.7.22) טען הנתבע שהתובעת פנתה אליו במטרה לרכוש יחידת דיור אלא שלבסוף חזרה בה וביקשה שהכסף שהיא מביאה לו יינתן לנתבעת כהשקעה. לטענת הנתבע, אמנם לא נחתם בין הצדדים חוזה, אך יש להטיל על התובעת לשלם לו סכום כספי, בשל הפרת התחייבותה.

איננו מקבלים טענה זו. אמת שאין רוח חכמים נוחה ממי שאינו עומד בדיבורו (ראו ב"מ מ"ט); מאירי סנהדרין צ"ב. ד"ה ולעולם; שו"ע חו"מ קד ז), וגם מבחינה מוסרית מצופה מכל אדם לעמוד בדיבורו, אבל אין זה אומר שעל החוזר לשלם ממון (ובפרט כשהפרת ההתחייבות לא גרמה נזק כספי). במקרה שלפנינו הנתבע כלל לא הוכיח את אמיתות דבריו, ולכן אין מקום לטענה בנושא זה.

לסיכום: התביעה הנגדית בגין הפרת התחייבות – נדחית.

יב. אחרית דבר והוצאות משפט

לא נוכל להימנע מלבטא את צערנו על הדרך בה בחר הנתבע ללכת. הנתבע טען שהוא אינו הלווה, מפני שהכסף ניתן לנתבעת שהיא חברה שבעלותו ולא אליו אישית. אך מאידך, התעלם מחובת הזהירות העצומה שמוטלת על כל מנהל חברה העוסקת בממונו של הזולת, וכאשר קיבל כספים שהושקעו בחברה, נהג בהם כבתוך שלו והכניסם לחשבון הפרטי של אשתו המתנהל בבנק בחו"ל. כל זאת, בלא לבקש מהתובעת רשות לנהוג כך. לאמיתו של דבר, הנתבע כלל לא העמיד את התובעת

עמוד 19 מתוך 25

על הסיכון שהיא נוטלת על עצמה בעצם ההלוואה ואף אמר לה במפורש שהיא תוכל לקבל את כספה בכל עת שתרצה, תוך חודשיים לכל היותר. קשה לתאר את העוול שנגרם לאדם שמקבל מחבירו הבטחה שכספו יוחזר לו תוך פרק זמן קצר, ולבסוף מגלה שההבטחה נכתבה על הקרח. במיוחד חמורים הדברים לאור מצבה הכלכלי הרעוע של התובעת.

מעבר לכל האמור, לאחר שהתברר לנתבע שהחשבון של אשתו נחסם, הנתבע התעלם לחלוטין מחובתו המוסרית הבסיסית להחזיר את החוב בדרך אחרת או לפחות לנסוע לאלתר לחו"ל על מנת לשחרר את החשבון, ותחת זאת המשיך לשבת על מי מנוחות בטענות שונות, ואין לנו אלא להצטער על הדרך שהנתבע בחר ללכת בה.

בהקשר זה אנו מוצאים לנכון להזכיר כי כל חברה צריכה להתנהל בהתאם לחוקי המדינה, בשקיפות ובאחריות מלאה לכספם של המשקיעים. חובתם של מנהלי החברות היא לשמור את כספי החברה בחשבון של החברה, ולנהל את כספי החברה בדרך של שקיפות מלאה ותיעוד מלא של כל סכום הנכנס ויוצא מן החברה. הכנסת כספי חברה לחשבון פרטי של מנהל החברה או בני משפחתו, אפילו לפרק זמן קצר ביותר, היא מעשה פסול, שאסור אפילו להעלותו על הדעת, וקשה להבין מדוע דבר זה אינו מובן מאליו.

ומכאן להוצאות משפט – הצדדים קיבלו על עצמם בשטר הבוררות את מדיניות בית הדין. במדיניות בית הדין בענין הוצאות משפט נקבע בסעיף 4 כד:

ד. על בסיס התחייבות בהסכם הבוררות, **בסמכות ביה"ד לחייב בע"ד שגרם להוצאות ברשלנות**, ובכלל זה: בע"ד ששכח להגיע לדיון למרות שקיבל הזמנה, תביעת שווא שהוגשה ברשלנות, וכן קיום הליכי ביניים מיותרים, ובעל דין שלא שילם חוב ברור וכדומה, ואילץ את בעל דינו לתבוע אותו.

בסעיף 6 נקבע כך:

אין לחייב בהוצאות שהן מעבר להוצאות הסבירות ע"פ שיקול דעתו של ביה"ד גם אם בעל הדין הוציא אותן בפועל (דהיינו לא חיוב "הוצאות ריאליות"). אין לחייב מעבר להוצאות שהוצאו בפועל ("הוצאות הריאליות"), אך **ניתן לחייב פיצוי על שעות העבודה שהושקעו על ידי בעל הדין עצמו**.

במקרה זה, בחירתו של הנתבע שלא להעמיד את התובעת על הסיכונים הכרוכים בהשקעה, היא בוודאי בגדר רשלנות שגרמה לתובעת טירחה ולכן אנו מחייבים אותו בהוצאות משפט עבור השעות הרבות שהושקעו על ידי התובעת.

היות ואין בידנינו מידע מבורר אודות מספר השעות המדוייק שהשקיעה התובעת לכן הכרענו בנושא זה על פי אומדן (סמכותנו לנהוג כך מעוגנת בדברי השו"ע חו"מ יב, ה, ובשטר הבוררות).

מאידך, יש להתחשב גם בכך שהתובעת ביטלה דיון ביום שבו היה אמור להתקיים, בלא הודעה מראש.

עמוד 20 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Jerusalem

טל' 02-5371485 Tel 02-5379626 פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org

beitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

למעשה אנו מחייבים את הנתבע בסך 2,500 ₪ בתוספת 375 ₪ החזר אגרת בית הדין ששילמה התובעת. סה"כ חייב הנתבע לתובעת בגין סעיף זה 2,875 ₪.

כמו כן אנו קובעים כי אם הנתבע לא ישלם את חובו במועדו, והתובעת תפנה לבית המשפט לאישור פסק בורר, אזי יהיה על הנתבע לשלם לה עוד 2,500 ₪ נוספים עבור טרחתה (סמכותנו להטיל סכום זה מעוגנת בסעיף 7 של שטר הבוררות).

הצמדה למדד

על פי סעיף 3א לחוק פסיקת ריבית והצמדה ישנה סמכות לכל ערכאה שיפוטית להצמיד למדד המחירים לצרכן את חובו של החייב. חוק זה מקבל תוקף הלכתי מכוח העיקרון "דינא דמלכותא דינא". ויש להדגיש שחוק זה אינו מנוגד להלכה מאחר ויש פוסקים הסבורים שאין חשש ריבית בתשלום צמוד למדד ("תשלום ריאלי"). כמו כן, כשאין מדובר על הלוואה, אלא על תשלומים אחרים, הרי שפוסקים נוספים מתירים להצמיד את החוב למדד (ראו: שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב סימן קי"ד, וכן מאמרו של הרב דוד בס – כת"ר ח"א עמ' 139 והלאה, (ובפרט בהערה 407), חוות בנימין ח"ב סימן נ"ט, קובץ תשובות לרב אלישיב ח"ה סימן קלז ד"ה עם כל זה, וכן פס"ד של ביה"ד האיזורי ירושלים תיק 1224685/1). בנוסף, חוק זה אינו קובע שתמיד תהיה הצמדה, אלא מוסר את הדבר לשיקול דעתה של הערכאה השיפוטית הדנה בסכסוך, ונמצא שאין החוק מחייב להטיל ריבית בניגוד להלכה. בנוסף, חוק זה עשוי להיחשב כ"שוטר" של בית הדין המסייע לאכוף את פסק הדין ומזרו את החייב לקיים את פסק הדין [שיקול זה זוקק ביאור נוסף. אודות נושא זה, וכן אודות רכיב הריבית שמופיע בחוק פסיקת ריבית והצמדה, ניתן לעיין במאמרו של הרב לוז].

בנוסף, בסמכותו של בית דין זה להטיל תשלום של ממון או קנס שיש לו תקדים בדינא דמלכותא (על פי מדיניות בית הדין בעניין פשרה).

במקרה שלפנינו, לאור הנסיבות שהזכרנו, הרי שאנו סבורים שמן הדין ומן הצדק להצמיד תשלום החוב למדד מעת מסירת הסכומים מידי התובעת לידי הנתבע ועד מתן פסק הדין.

עד עתה ביארנו מדוע בסמכותנו לקבוע שהחוב יוצמד למדד. אולם עלינו גם לבחון האם יש חשש ריבית בתשלום זה. מובן שלשיטה המתירה להצמיד הלוואה למדד, אזי אין כל שאלה, אולם דברינו עתה יעסקו בשיטה הסבורה שאסור להצמיד הלוואה למדד.

הראשונים נחלקו אם בעת מתן הלוואה מותר לצדדים לסכם שהלווה ישלם קנס אם לא יפרע את חובו במועדו: מפשט דברי הגמרא בכמה מקומות (ב"מ ס"ה - בייתוס בן זונין, ב"ב קס"ח). נראה שאין בכך כל איסור. לאור זאת סברו הר"י מיגש ובעל התרומות (ספר התרומות שער מו חלק ד אות לב) שהדבר מותר. לעומתם, הרשב"א (ח"א תשובה תרנ"א, ח"ב תשובה ב', ח"ג תשובה רכ"ז, המיוחסות לרמב"ן תשובה רכ"א) כתב שאמנם מעיקר הדין אין בזה איסור ריבית, אולם יש לאסור

עמוד 21 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org beidtin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

דבר זה בשל הערמת ריבית. השולחן ערוך (יו"ד קעז יד) הכריע כשיטת הרשב"א – לאסור קנס זה משום הערמת ריבית.²

אולם, לדעתנו נראה שלכל השיטות אין חשש ריבית במקרה שלפנינו, וזאת משתי סיבות. האחת, מפני שההסכמה על הקנס נעשית לאחר מתן ההלוואה והשנית, מפני שהקנס מוטל על ידי ערכאה שיפוטית, ולא על ידי הצדדים.

נבאר את דברינו: הדעת נותנת שחשש מפני הערמה קיים רק אם הצדדים מסכמים על הקנס בעת מתן ההלוואה (שאיזו יש מקום לחוש שכוונתם לתת ריבית, או שיגיעו לכך בעתיד), ולא לאחר מכן. לפי זה אם הלווה כבר איחר בפריעת ההלוואה ועתה הוא מפצה את המלווה בכסף על העיכוב, הדבר מותר. וכפי שכתב הגרש"ז אויערבך בשו"ת מנחת שלמה חלק א סימן כז:

גם חושבני שאם הלווה התנהג שלא כדין ובא לפרוע חובו רק לאחר זמן, כיון דודאי חייב הלווה לפייס את המלווה שלא יהא עליו תרעומת על זה שמשלם רעה תחת טובה ולא פרע את החוב בזמנו, לכן אף שאין המלווה יכול לתובעו ממון בדין אבל מסתבר שהלווה עצמו אם רוצה לצאת ידי שמים שפיר מותר לו ליתן ממון למלווה ולבטל את התרעומת שיש לו עליו, שהרי לא אסרה תורה רבית אלא בהלוואה שהלווה נותן למלווה מרצונו הטוב אבל לא על עיכוב פירעון של הלווה נגד רצון המלווה, וכיון שכן אפשר דשפיר מותר לפייסו בממון אפי' אם הפיוס הוא לפי חישוב של רבית, שהרי גם בעדים זוממין תנן במס' מכות דף ג' ע"א "אומדים כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו אלף זוז בין נותנן מכאן ועד ל' יום בין נותנן מכאן ועד עשר שנים" וגם מבואר בשו"ע דאיכא שבועת היסת בכה"ג שיש כפירה בזמן, וה"נ גם כאן אפשר שיכול המלווה לומר לו שיש לו תרעומות על איחור הפרעון ולא יתפייס אלא בדמים וצ"ע.³

בנוסף, בבית יוסף (יורה דעה סימן קעז) בשם ארחות חיים כתב במפורש שהדבר מותר:

כתוב בארחות חיים (סי' לח דין רבית בהוספות שבסוף הספר) משכן לו משכון שוה יותר מכדי חובו ואמר לו אם לא פרעתוך ליום פלוני הרי הוא שלך אסור לעשות כן לכתחלה אבל

² כפי שכתבנו, הערמת ריבית אינה אסורה מן התורה. אך חשוב לציין שפעמים רבות ללווה ישנו קושי כלכלי לפרוע את ההלוואה. בנסיבות אלו הדין חמור יותר, וקביעה שלווה חסר יכולת כלכלית ישלם קנס כספי אם לא יפרע את ההלוואה במועדה, עשויה להיות כרוכה באיסור תורה, וכפי שהעיר בעל חוות דעת (סימן קע"ז, ביאורים, ס"ק טו).

³ מלשון המנחת שלמה נראה שנשאר בספק, אולם מדבריו בשו"ת מנחת שלמה תניינא (ב - ג) סימן עא העוסקים בשאלה דומה, נראה שהכריע לקולא:

לענין קנסות הנהוגים בגמ"חים אשר הקנס הוא לפי ערך הזמן, שכשמאחר בהחזרת ההלוואה חצי שנה משלם שקל אחד, וכשמאחר שנה משלם שני שקלים. וטענו רבים שדינו כריבית ולא כקנס, י"ל דכיון שאחר שהגיע זמן הפרעון יכול הגמ"ח לגבות החוב, נמצא דלאחר הזמן הו"ל כגזילה אצלו, ואין כאן שכר המתנת מעות כי אם שיעור גודל העוולה, ועל עוולה של חצי שנה משלם רק שקל אחד, ושל שנה שלמה משלם שני שקלים, ורק אם היתה תקנה שאם התנאי הוא שאם יתן את הקנס של שקל אחד שוב אין הגמ"ח יכול לתבוע ממנו עד סוף חצי שנה שפיר חשיב אגר נטר.

עמוד 22 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org beidit@erezhemdah.org "ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

אם הלווה כבר על המשכון ועתה אמר אם לא פרעתיך יהא המשכון מעכשיו שלך מותר כיון
שלא עשו כן בשעת הלואה ממש אינו נראה כרבית אלא קנסא הוא דקניס נפשיה עכ"ל
[עד כאן]:

וכך פסק בספר מלווה ה' (הרב משה לוי זצ"ל) בפרק ג' סעיף כא (וראו שם בדבריו בהערה שדחה
את האפשרות לטעון שהארחות חיים הקל רק כשמדובר על תשלום ריבית שניתן בחפץ-משכון, ולא
במעות).

אמת, יש מקום לטעון שמפשטות לשון הרשב"א בתשובות שהזכרנו נראה שהאיסור קיים גם אם
הצדדים הסכימו על הקנס לאחר מתן ההלוואה, אולם גם אם נקבל טענה זו, הרי שנראה ברור
ופשוט שהחשש מהערמת ריבית קיים רק כאשר הקנס מגיע מכוח הסכמת הצדדים, שבזה יש לחוש
שכוונתם לריבית והם עלולים לעשות זאת בדרך של ערמה. אולם כאשר הקנס מוטל על ידי גורם
שלישי כערכאה שיפוטית וכד', הרי שחשש זה כלל אינו קיים⁴, וכפי שכבר העיר הרב ציון לוז (אתר
פסקים, פס"ד 13066, ד"ה מעתה נוכל לומר, ד"ה לפי זה ככל).

ואמנם, על אף האמור, כאשר מדובר בהצמדה ההולכת ומתרבה עם הזמן, הרי שעלולה להתעורר
שאלה חמורה יותר של ריבית. ואמנם, גם בהצמדה באופן זה קיימים כמה צדדי היתר (הן מפני
שהצמדה אין משמעה בהכרח הוספת תשלום על כל פרק זמן שעובר מפני שפעמים רבות המדד
אינו עולה, והן מפני שגם ריבית זו מוטלת על ידי גורם שלישי שאינו הלווה והמלווה, ואין בו חשש
הערמה, והן בשל מה שכתב הרב לוז בהמשך פסק הדין הנ"ל), אך מכל מקום, על מנת לא להיכנס
לחשש זה, קבענו הצמדה מעת נתינת הסכומים ועד יום מתן פסק הדין, באופן שמדובר על הטלת
תשלום אחד בלבד, ואין אנו עוסקים כלל ועיקר בקנס המתרבה.

⁴ בשו"ת גינת וורדים (ו"ד כלל ו סימן ב') מציין שאכן היו שהערימו להלוות בריבית בדרך זו (מובן שהערמה מסוג זה
אינה שייכת כשהקנס מוטל על ידי ערכאה שיפוטית):

שעינינו הרואות שהלווה והמלווה יושבים להתפשר קודם שיעשו את ההלוואה על הרבית שיתן הלווה למלווה
בהלוואה ההיא – זה שואל עשרים למאה ריוח לשנה, וזה מודה בעשרה למאה לשנה – ואחר שמתפשרין באים
אצל הסופר שיכתוב להם השטר והתנאים של רבית שביניהם. והסופר זדייק יועצם לפי דרכו וכותב השטר
על דרך קנס ומקרא את הלווה ואת המלווה מלה במלה מה שכתוב בשטר ומזכיר דבריו שאם יכתב בנוסח זה
פקע מכאן איסור רבית. וכיון שכבר נעשה רצונם אין חוששין לשינוי השם שמשנה הסופר לקרות את הרבית
בשם קנס, ואף על פי שכותבין על דרך קנס יודע המלווה בטיבו של לווה, וסומכת דעתו עליו שלא יבקש
תחבולה למהר הפירעון ליפטר מן הרבית ולהפסיד את המלווה, שאפילו שיהיו ללווה מעות מזומנים לפרוע
יום אחד קודם זמן הקנס – אף על פי כן מעכב את הפרעון עד שיתחייב בקנס, כדי שלא יכשיל את
המלווה לעתיד, שכשיצטרך פעם אחרת הלוואת מעות לעת צרה וצוקה לא ימצא מי שילוהו ויחתוך משאו ומתנו
מן הסוחרים, ומסקי ליה שמא זה 'מפסיד ומבטל כיסו של חברו' יוגומל רעה תחת טובה. ככלל דמלתא ואין
בה ספק שהלווה והמלווה שניהם מתכוונין לדבר עבירה, ואין תחבולה זו רק כסות עינים ושינוי משם רבית
לשם קנס. ולא יסתפק במה שכתבתי רק מי שאין לו מוח בקדקדו.

עמוד 23 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org 580120780 'ער מס' beidtin@erezhemdah.org

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

למעלה מן הצורך נציין שישנו שיקול נוסף לכך שאין חשש ריבית בפיצוי על הנזק שגרם עיכוב הממון בידי הלווה, וכדברי ספר בית הלל (יורה דעה סימן קע ס"ק א) הכותב כך:

אם כתב בשטר שישלם לו כל היזקות הוא פטור מן הרווחים ואסור ליתן לו רווחים, אבל עכשיו בדורות הללו המנהג בדיני ארצות לפסוק פסידא דשוקא ואין פוצה פה ומצפצף כדין הפקר בית דין הפקר וזה פשוט.

ואמנם אחרונים שונים לא קיבלו את דבריו, אולם בהחלט ראוי לציין כי כאשר ערך הכסף ירד אזי מסתבר שיש משקל גדול לדבריו של ה"בית הלל", וכפי שכתב בשו"ת להורות נתן חלק ג סימן נד:

עיין בס' בית הלל ליו"ד (סי' ק"ע) שבדורות הללו המנהג בדיני ארצות לפסוק פסידא דשוקא ואין פוצה פה ומצפצף כדין הפקר ב"ד הפקר עכ"ד, והביאו בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' ס"ד). ואף בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' צ') הביא משו"ת זית רענן (ח"ב יו"ד סי' י"ז) שלא נתפשטה תקנה זו ואין לפסוק כן בזה"ז עיין שם. וגם בשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"ב סי' א' אות י"ב) הסתפק אם פסקינן כתקנת הבית הלל עיין שם. ובשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' קמ"ט אות ב') כתב דנהי דבהלוואה אין להורות כן משום איסור ריבית אבל בפקדון היכי דליכא איסור ריבית וחייב לצאת יד"ש מורין כהב"ה עיין שם. **אולם נראה דבזמן הזה שערך הממון יורד בתמידות, ואם מעכב את ממונו של חברו לזמן רב גורם לו היזק גמור, ולא רק מניעת ריוח שהוא פסידא דשוקא אלא היזק ממש, יש מקום לומר דמה שהוא מוסיף אינו אגר נטר כלל ואינו תרביית אלא השלמת הגרעון שנפחת אצלו ואיננו בגדר ריוח כלל - ובשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' קצ"ב) צדד לצרף סברא זו לענין ריבית דרבנן בדרך מקח וממכר עיין שם - ובודאי דבכה"ג מן היושר לדון כמנהג ועד הארצות המובא בס' בית הלל הנ"ל.**

עוד אודות נושא זה – עיינו סמ"ע חו"מ פא ס"ק ס"ה וש"ך ס"ק פ"א. וכן שם בשו"ת להורות נתן ח"ג תשובה נג-נד.

בשולי הדברים נציין ששאלת הריבית מתעוררת רק על פי האפשרות שיסוד חיובו של הנתבע הוא מכוח היותו לווה. אך ככל ומדובר על חיוב שיסודו בדיני שומרים או השבת גזלה וכו' (כפי שהובא בפסק הדין), אזי אין מתעוררת שאלת הריבית.

לסיכום – הנתבע ישלם לתובעת הפרשי הצמדה על הסכום שנתנה לו (44,300 ₪), מיום 1.12.20 ועד יום מתן פסק הדין.

חישוב הצמדה למדד המחירים לצרכן מעלה כי על הנתבע לשלם לתובעת 47,265 ₪.

לסכום זה יש להוסיף 2,875 ₪ (בהתאם להכרעתנו לעיל) ונמצא שעל הנתבע לשלם לתובעת סך של 50,140 ₪.

עמוד 24 מתוך 25

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org 580120780 bitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

יג. החלטות

1. הנתבע חייב לשלם לתובעת סך של 50,140 ₪.
2. על הנתבע לשלם עד לתאריך אי חשוון התשפ"ג, 26 באוקטובר 2022.
3. אם הנתבע לא ישלם את חובו עד לתאריך זה, בית הדין מתיר לתובעת לפנות לבית המשפט על מנת לאשר את פסק הדין וכן לגשת להוצאה לפועל כדי לממש את זכותה.
4. אם הנתבע לא ישלם את חובו במועדו, והתובעת תפנה לבית המשפט לאישור פסק בורר, אזי יהיה על הנתבע לשלם לה עוד 2,500 ₪ נוספים עבור טרחתה.
5. התביעה הנגדית בגין פרסום דברי לשון הרע ובגין הפרת התחייבות – נדחית.
6. ניתן לערער על פסק דין זה עד לתאריך כ"ט בתשרי תשפ"ג, 24 באוקטובר 2022.

פסק הדין ניתן בתאריך

כ"ג באלול התשפ"ב, 19 בספטמבר 2022

בזאת באנו על החתום

הרב בניהו טויטו

הרב יוסף כרמל, אב"ד

הרב שלומי שטיינמץ

עמוד 25 מתוך 25